

Sv. Toma Akvinski i zadnji pape.

(Prigodom 600. god. jubileja).

18. srpnja 1923. navršilo se 600 godina, otkako je sv. Toma Akvinski proglašen svetim. Katolički fakulteti na sveučilištima i seminari većinom su proslavili ili će još proslaviti tu zgodu. Bogoslovski časopisi pišu o tome čitave brojeve. Rimski je akademija priredila od 18—25. studenoga u »tomističkom akademskom tjednu« predavanja i rasprave o svecu i njegovoj nauci. Među ostalima nastupio je tu za uspostavu tomističke nauke zaslužni kardinal Billot te Münchenski profesor Grabmann, glasovit sa svojih istraživanja o sv. Tomi. Na napuljskom sveučilištu proslavit će se svečanost do godine u proljeće. Spojit će ju sa 700 godišnjicom osnutka sveučilišta, na kojoj je sv. Toma bio slušačem i profesorom. Ujedno će tu biti i filozofski kongres, na kojem će kardinal Mercier izreći svečano slovo.

Otkad je sv. Toma proglašen svecem, ugled mu je neprestano rastao. Učenjaci su ga sve više slijedili, sve mu se više divili. Ponovno su pape upozorivali na njega i na njegovu nauku. On je ujedno prvi, koji je iza starija četiri latinska crkvena učitelja (Grgur, Ambrozije, Augustin, Jeronim) proglašen učiteljem Crkve (po papi sv. Piju V. iz reda Dominikova g. 1567.). Njegova *Summa theologiae* bila je priručnikom na sveučilištima i seminarima. No još je veće značenje zadobio u novije doba po Leonu XIII. Besmrtna je zasluga ovog dalekovidnog pape, što je s tolikom važnošću upozorio kršćanstvo na velikog učitelja Crkve te njegovu nauku postavio normom, koje će se katolici držati. To je učinio već u drugoj godini svoga pontifikata u svojoj trećoj okružnici *Aeterni patris*. (4. kolov. 1879). Držimo, da ćemo ugoditi svojim čitateljima prigodom ovog jubileja, ako im u glavnim crtama prikazemo sadržaj te epohalne poslanice. Sadržaj joj je ukratko ovaj.

Krist je na svoju Crkvu prenio učiteljsku službu u vjeri i čudo-redu; ona ju je uvijek vjerno vršila. Pošto su umovi bili često prevareni lažnom svjetskom mudrošću, držali su duhovni pastiri za svoju dužnost, da prema silama promiču pravu znanost, napose filozofiju. I dandanas je veoma raširena lažna filozofija; ona je uvelike kriva golemim zlima svake dobe. Doduše pravom se filozofijom ne dađu sve zablude nadvladati. Na koncu konca može to jedino sila Duha Svetoga. Ali Bog hoće, da i mi upotrijebimo ljudska sredstva. K ovim pripada u prvom redu filozofija, kako su već sv. oci učili. Razum može spoznati opstanak Božji i njegove savršenosti. On može vjersku nauku organski poredati i sistematski nanizati, protiv napadaja obra-

niti, prigovore riješiti, ali naravski samo tada, ako se kreće na pravom putu, ako se oholo ne uznosi, nego ako nauku vjere ponizno primi i tako postane službenikom objave. Ovakovu podložnost nazvati »jarmom ropstva« bila bi varava obmana. Jer objavljena vjera je najpouzdanija istina. Stoga razumu ovaka podložnost ne samo ne otima časti, nego ga pače oplemenjuje, utvrđuje, uzdiže. Prema vatikanskom saboru vjera oslobađa razum od zabluda, čuva ga od njih i obogaćuje razum znanjem. Kako filozofija prije Krista nije uživala dobrobiti vjere, zapala je u kobne zablude. Uz nešto istine učila je često puta mnogo lažna i besmislena o biću Božjem, o prvom postanku stvari, o upravljanju svijeta, o Božjoj providnosti, o uzroku i postanku zla, o zadnjoj svrsi čovječjoj. No Krist je oslobodio i znanost. Sv. oci su izbacili iz stare filozofije zablude i pobili ih. Nada sve sv. Augustin. Za njima se povela skolastika. Ova je najuže sjedinila filozofiju s teologijom; tvrdnje i pitanja je svrstala kao u bojni red; sve lijepo poredala, nanizala, pojmove točno odredila i razlikovala; istine dubokoumno razložila i jakim dokazima utvrdila. Među skolasticima ističe se napose i osobito sv. Toma. Kako je uvelike cijenio stare sv. učitelje, nekako je u njemu duh sviju njih. »Oštra i pristupačna umia, brza i vjerna pamćenja, izvanredno čista života, jedino ljubeć istinu, prebogat božanskim i ljudskim znanjem, ugrižao je poput sunca zemlju žarom svojih krijepesti i rasvijetlio sjajem svoje nauke«. Stoga je za sobom povukao najučenije ljude. Mnogi su osnivatelji redova svojima propisali njegovu nauku. Na glasovitim sveučilištima vladao je kao u svojem carstvu. Napose su pape ponovno živo preporučali, da se slijedi sv. Toma. Na saboru je tridentskom ležala u saborskoj dvorani kraj Sv. Pisma i papinskih odluka i *Summa* sv. Tome na oltaru. — Uslijed zla utjecaja novotara 16. vijeka zavofilo se nažalost, da se umuje bez obzira na vjeru. Tako nastadoše lažni sistemi, od kojih nijesu ostali poštedeni ni nekoji katolički filozofi. Svakako spada na napredak znanosti, da se nova otkrića iskoriste i filozofija izgradi. Ali pri tom ne valja zbaciti već utvrđeno starije. Napose treba teologiju uza sav porast gradiva što ga nagomilavaju novije znanosti, obrađivati ozbiljnim i temeljitim načinom skolastika. Sila objave spojena silom razuma postat će tako nepobjedivim branilom vjere. Stoga treba napose pohvaliti one, koji se u zadnje doba potrudile, da opet oživi nauka sv. Tome. Slušačima, osobito onima, koji se pripravljaју za svećenike, treba predati u punoj mjeri onu nauku, koja preobilno poteče od ovoga crkvenog učitelja. A i za državu bilo bi izvanredno spasonosno, kad bi se na akademijama i učilištima crpli osnovni pojmovi prava i slobode iz sv. Tome. A i znanosti bi silno uznapredovale po ovoj pravoj filozofiji. Što je novije doba iznijelo dobra i korisna, treba prihvatiti i u vezu dovesti s mudrošću sv. Tome. Naglašujemo: s *mudrošću sv. Tome*. Jer ako su se neki skolastici izgubili u doskočicama, i ako se što ne slaže s

utvrđenim novijim činjenicama, neka se to napusti. I tu mudrost treba crpsti iz samih djela sv. Tome, da se ne bi što i nehotice podmetnulo. Da se to ispuni, molimo Boga znanja i znanosti, Oca svjetlosti, »prema primjeru andeoskog učitelja, koji se nije nikada dao na čitanje ili pisanje, a da nije prije Boga zamolio za njegovu milost; i koji je otvoreno priznao, da se nije onog, što znade, toliko domogao vlastitom mukom i trudom, koliko je to većma od Boga primio«.

To je ukratko sadržaj ove prevažne poslanice. Naravski da je Leon XIII. i ostalih 25 godina svoga pontifikata u istom smislu djelovao. Ostali su pape nastavili, što je on započeo. Ponajprije Pijo X. Poznato je, kako je napose cijenio sv. Tomu. Kad je još bio patrijarka u Mlecima, polazio bi, kada bi došao u Rim, predavanja zaslužnog tumača sv. Tome P. Billota, koga je kao papa uzvisio na kardinalsku čast. Ponovno je pohvalio djela, koja su bila napisana u duhu sv. Tome. U poslanici protiv modernizma hoće, da se slijedi skolastika, i dodaje, da pod skolastikom razumijeva nauku sv. Tome. Malo prije svoje smrti podsjeća u jednom *Motu proprio* 25. lipnja 1914. na ovu svoju volju i nalaže, da se na teološkim učilištima, koja podjeljuju akademske časti, upotrebljava *Summa theologiae* kao priručnik; ujedno upozorava na riječi Ivana XXII. (1316—34; isti je proglasio Akvinca svetim): »Više je on svijetla u Crkvi raširio nego svi ostali učitelji, i iz njegovih se djela u jednoj godini više nauči nego iz drugih za čitavog ljudskog vijeka«. (Acta Apost. Sedis 1914, p. 336—41). Nasljednik Pija X. Benedikt XV. hoće, da se očuva nužna sloboda za razvitak crkvene znanosti, ali ujedno, da se naučaje filozofija i teologija sv. Tome. Za njegova je pontifikata objavljen novi crkveni zakonik. Kanon 1366. (§ 2) određuje, da se u filozofskim i teološkim naukama slijedi nauka sv. Tome. Kad je red Dominikov slavio 1916. sedamstotu godišnjicu svoje potvrde, pohvalio ga je sv. Otac i zato, što je u svojoj sredini uzgojio jednog sv. Tomu, i što je uvijek vjerno slijedio njegovu nauku. (Acta Ap. Sedis. 1916, p. 397.) Napokon je sadašnji sv. otac Pijo XI. u svojoj poslanici od 29. lipnja ove godine (1923) (Acta A. S. 1923, p. 309—26.) uzveličao svetost i znanje sv. Tome. Napose tu upozorava i na njegovu nauku o državi, upravi, o naravnom zakonu, ratu i miru. Kad bi se te nauke slijedile, vladao bi mir Kristov u kraljevstvu Kristovu. Ujedno potvrđuje, što su njegovi predšasnici o sv. Tomi odredili, te propisuje, da se 600 godišnjica kanonizacije andeoskog Učitelja na svim teološkim učilištima dolično slavi.

Krivo je mišljenje, da će se radi tih papinskih odluka znanost ukočiti. Takovo mišljenje uspješno pobija spomenuta okružnica Leona XIII. Nipošto se ne zabranjuje, da se dijelovi teologije i filozofije, što ih obraduje sv. Toma, i dalje izgrađuju; da se pitanja, kojih on nije obradio, raščine i riješe; da i čitavi traktati i ulomci pridođu; da se u točkama, u kojima sv. Toma nije pravo pogodio, udalimo

od njega. To sve nije samo dozvoljeno, već je i poželjno. Ali toga ne smije biti, da ne poznamo veličajne filozofije sv. Tome, koja se tako usko prislania uz objavu; da se udaljimo od onog čisto katoličkog znanstvenog duha, u kojem sv. Toma obrađuje filozofiju i teologiju; da postavljamo neosnovana mišljenja i sisteme, koji se ne slažu sa sv. Tomom; da iznosimo nauke, koje je sv. Toma davno pobio; da napokon uzalud tratimo vrijeme iznoseći i razlažući površno, bez obzira na sv. Tomu, što je on kud i kamo temeljitije obradio. Treba se oprijeti samovolji, a nipošto znanstvenom nastojanju. Sv. Toma jest, kako je rečeno, svjetionik, a nikako nije kakova brana na putu. Njegova filozofija treba da bude normom, koja će katoličku znanost sačuvati od slične anarhije i sličnog kaosa, kakovi vladaju izvan Crkve u nekršćanskim sistemima, koji uništavaju pravu filozofiju, pomizuju ljudski um, zavode duhove na kobne staze . . .

E. Springer D. I.

U Kiklopovoj školi.

1. Na putu do Kiklapa: među Lotofazima.

Homer priča (Odiseja IX.), da je Odisej na svom lutanju došao k Lotofazima, gdje je radi svojih drugova imao velikih neprilika. Njegovi drugovi

Odoše i među ljude Lotofage zadoše brzo,
 Druzima našijem zla Lotofazi ne htješe ništa,
 Nego im jošte dadu, da jedu lotosa njihovog.
 Kako je koji slatkog i medenog lotosa kušo,
 Taj se ne htjede više povratiti k nama ni javiti,
 Nego htjedoste tamo u zemlji lotofaškoj ostati
 I tu trgati lotos, na povratak ne misliti više.

Taj lotos jest »uspavana svijest«
 kršćanskih roditelja. Protu-
 vjerski im je liberalizam omlohavio um i volju te oni i ne misle na to,
 da vlastitu djecu povrate onom odgoju, koji je kućni, roditeljski i
 vjerski; zaboraviše, da samo roditelji imaju pravo na školu, a drugi
 samo toliko, koliko im oni to povjere. Lotos je uistinu pogubno dje-
 lovao i imat će još gore posljedice, ako se škole ne povrate roditel-
 jima. (Vidi »Život« 1922—23 br. 4).

Odisej je silom spasio ostale svoje drugove, kako sam veli:

Ali ih k ladama ja odvakoh — sve plakahu — silom,
 Pa ih pod klupe sve povezah u prostranih lada:
 Svojijem ostalima drugarima milima rekoh,